

Ne gre za kravjo kupčijo

Iz našega zornega kota mora-
mo, žal, povsem negativno oce-
niti zasedanje vrha Srednjeevro-
pske pobude v Trstu. Ob tej pri-
ložnosti sta se tudi prvič srečala
predsednika italijanske in sloven-
ske vlade, Berlusconi in Drnov-
šek. Nekaj pozitivnega pa smo
vendarle odnesli s tega medna-
rodnega srečanja. To namreč, da
bi sedanja italijanska vlada mor-
da prijaznejše obravnavala pro-
bleme slovenske narodne manj-
šine v svoji državi, če bi slo-
venska stran tako uredila premo-
ženjske zadeve istrskih optantov,
kot zahtevajo organizacije istr-
skih prebežnikov, oziroma nji-
hovi vrhovi. V tem pogledu je bil
zelo jasen podtajnik v zunanjem
ministrstvu in glavni organizator
dolgoletne protimanjšinske go-
nje v nekdanjem Montanellije-
vem milanskem dnevniku.

Stališče Berlusconijeve vlade
do naših zahtev in pričakovanj
jemljemo seveda na znanje, ven-
dar se bridko moti, kdor misli,
da nas bo vse to odvrnilo od na-
ših nadaljnjih prizadevanj za pra-
vično in tudi edino sprejemljivo
ureditev razmerja med večino in
manjšino pri nas. Globoko smo
namreč prepričani, da se bo se-
danja rimska vlada v mednarod-
ni javnosti samo osmešila, ko bo
ta zvedela, kakšno protidajatev
pravzaprav zahteva Rim za izpol-
njevanje natančnih določil last-
ne republiške ustave, za izvaja-
nje podpisanih mednarodnih po-
godb in ustreznih mednarodnih
listin. Začuditi in celo zgroziti
se bo morala široka mednarodna
javnost, ko bo spoznala, da se-
danji rimski oblastniki imajo
manjšinsko problematiko za ne-
kakšno kravjo kupčijo. Sloveni-
ja naj bi po njihovem prej omo-
gočila peščici petičnežev, da bi
lahko prosto kupovala nepremi-
čnine in seveda z njimi tudi pre-
kupčevala širom celotnega slo-
venskega državnega ozemlja, še-
le nato pa bi Italija začela »prijaz-
nejše« obravnavati položaj slo-
venske manjšine.

Resno dvomimo, da se rimski
oblastniki zavedajo, kam vodi
politika, ki so jim jo vsilili dobro
znani prišepetavci iz Trsta in Go-

DRAGO LEGIŠA

Milanski sodniki so »porazili« Berlusconijevo vlado

Ministrski predsednik Berlus-
coni in njegov pravosodni mini-
ster Biondi si očitno nista opomo-
gla ob udarcu, ki sta ga prejela
od skupine milanskih sodnikov z
javnim tožilcem Di Pietrom na če-
lu. Konec prejšnjega tedna je kot
strela z jasnega treščila v široko
italijansko javnost vest, da bodo
sodniki, ki v Milanu vodijo zna-
no akcijo »čistih rok«, po radiu in
televiziji sami obrazložili razloge,
zaradi katerih odločno nasprotu-
jejo vladnemu odloku, ki med
drugim odpravlja možnost areta-
cije in pripora za primere korup-
cije, izsiljevanja in zlorabe oblasti.
Gre za kazniva dejanja, ki jih lah-
ko zagrešijo predvsem javni upra-
vitelji. Prav proti tem zločinom so
nastopali že omenjeni sodniki v
Milanu in s svojim delom dejansko
spravili na kolena prvo itali-
jansko republiko. Po radiu in te-
leviziji je sodnik Di Pietro v ime-
nu ostalih sodelavcev ostro grajal
zadnji vladni ukrep in dejal, da so
vsi štirje javni tožilci zaprosili za
premostitev, češ da se je s tem od-
lokom dejansko izničilo njihovo
delo. Ko so ljudje kmalu nato vi-
deli na televizijskih ekranih, ka-
ko zapuščajo zapore v Milanu in
Neaplju nekdanji ministri in po-
litiki, o katerih obstajajo dokazi,
da so na debelo kradli, nekateri so
to tudi sami priznali, je bila mera
polna. Po vsej državi so se začeli
pojavnati transparenti Naprej, ta-
tovi! (Naprej, Italija! je ime Ber-

lusconijevega političnega gibanja).
Šele nato se je oglasil notranji
minister Maroni, ki je tudi eden
podpredsednikov vlade, in javno
priznal, da je bil na seji minist-
skega sveta prevaran, češ da so
mu prej bili pokazali drugačno be-
sedilo vladnega odloka.

Italija je že bila na robu hude
vladne krize, saj je bil njen pred-
sednik še v soboto v Trstu, kjer je
vodil zasedanje Srednjeevropske
pobude, odločno zagovarjal bese-
dilo odloka in kot običajno za-
grozil s predčasnimi volitvami, če
ta odlok ne bo odobren v parla-
mentu.

Tedaj se je oglasil voditelj Se-
verne lige, ki je glavna politična
sila znotraj Berlusconijeve vladne
naveze, in izjavil, da poslanci in
senatorji njegove stranke ne bo-
do glasovali za odlok vlade, Ber-
lusconi naj se le sprijazni z dej-
stvom, da bo moral odlok umak-
niti in predložiti parlamentu us-
trezen zakonski osnutek.

Tako se je tudi zgodilo. Vlada
je na seji v torek, 19. julija, skle-
nila odlok umakniti, skupina stro-
kovnjakov bo poskrbela za izobli-
kovanje zakonskega osnutka. Ta
naj bi bil v parlamentu odobren v
prvi polovici avgusta. S tem se je
ta za vlado vsekakor neprijetna
zadeva končala, o njenih posledicah
pa se bo v javnosti še veliko
razpravljalo.

D.L.

Iz vsebine:

- a.b.: *Estonski kralj* (str. 3)
- Ravel Kodrič o SSK* (str. 6)
- Rafko Dolhar:*
Premška razmišljanja (3. del)
(str. 7)
- Boris Pahor:*
Morje imamo v krvi (str. 3)
- Janko Jež: Spomini* (2. del)
(str. 7-8)

Slovinci opozorili srednjeevropske ministre na še vedno nerešena vprašanja manjšine

»Slovinci v Italiji še vedno pričau-
kujemo spoštovanje in zaščito«. *Trans-
parent s tem napisom v italijanščini
in angleščini je prejšnji teden opozoril
tuje ministre, ki so se udeležili zaseda-
nja srednjeevropske pobude v Trstu,
da obveze do slovenske manjšine do-
slej še niso bile izpolnjene. Tiho ma-
nifestacijo na tržaškem nabrežju pred
Pomorsko postajo, v kateri so poteka-
la srečanja političnih predstavnikov
srednjeevropskih držav, je priredila
Slovenska skupnost.*

Organizatorji so mimoidočim de-
lili tudi letake, na katerih je bilo v slo-
venščini, angleščini in italijanščini
napisano, da slovenska manjšina kljub
temu, da je ena izmed priznanih
manjšin v Italiji, v teh 50. letih de-
mokracije še vedno čaka na izglasova-
nje zakona, ki bi jo zaščitil.

Udeleženci manifestacije so v pri-
čakovanju, da se zberejo vsi gostje
srednjeevropskega vrha, nekaj ur drža-
li transparente, na katerih je pisa-
lo »Pravičnost večine je v pravicah
manjšine«, »Zahtevamo samo to, kar
nam pripada«, »V Trstu kot v Istri
dvojezičnost« in še »Pravice so ali jih
ni«.

Naslednjega dne je bila na trža-
škem nabrežju še ena slovenska ma-
nifestacija. Tokrat jo je priredilo dru-
štvo Edinost.

Udeleženci manifestacije na tržaški Pomorski postaji (foto Aleš Breclj)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 21. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Sprehodi po poteh slovenskega gledališča; 9.15 Pravljica; 10.00 Poročila; 10.10 Kogojevi dnevi '93; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.00 Nocoj smo poslušali burjo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Tiho tiho, davno davno; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Franza Josepha Haydna.

■ PETEK, 22. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Za črte, za bogove nad oblaki; 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.40 Slovenski zbori; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Števerjan '94; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Franza Josepha Haydna; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 23. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Otroški kotiček: »Za spretne roke« (Martina Ozbič); 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.00 Dogodivščine v Grand Canyonu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Z naših prireditvev; 15.30 Iz studia z vami: izbor iz okroglih miz; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret.

■ NEDELJA, 24. julija, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.30 Slovenska lahka glasba; 11.00 Čakole na placu; 12.00 Na počitnice; 12.40 Pa se sliš', slovenske ljudske pesmi; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »By-pass ali rešitev po slovensko«. Satirični kabaret; 15.00 Z naših prireditvev; 17.00 Iz studia z vami: izbor iz okroglih miz; 18.15 Nedeljski pogovor.

■ PONEDELJEK, 25. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Italijanska srečanja slovenskega pesnika; 9.15 Otroški kotiček: Pravljica vrtljak (Zlata Jurin); 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.00 Dopisnice iz najbližjega vzhoda; 12.40 Slovenski okteti: Oktet Jelovica; umetniški vodja Tomaž Tozon; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Izkušnje s potovanja po Srednji Ameriki; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Petra Iljiča Čajkovskega; 18.00 Spoznavajmo svojega otroka.

■ TOREK, 26. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Indija, srce sveta; 8.40 Slovenska lahka glasba; 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.00 Doživljati rojstvo; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na počitnice; 14.40 Nekaj minut z...; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Klasični album: teden Petra Iljiča Čajkovskega; 18.00 Alfonz Pirc: »Čigava bode?« Veseligr v dveh dejanjih.

■ SREDA, 27. julija, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Julius Kugy: Slovenske gore, slovenski ljudje; 9.15 Pravljica; 10.00 Poročila; 11.30 Danila Kocjan - Jelka Haladin: »Bejži, zlodej, baba gre!«; 12.00 S hrano do zdravja; 12.20 Uspešnice 1994; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Čakole na placu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Primorske mavrice; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe.

Pričakovanje za programske smernice nove vlade v Furlaniji Julijski krajini

Alessandra Guerra po izvolitvi za deželno predsednico

(foto Kroma)

Furlanija Julijska krajina ima novo deželno vlado. Predsednica je 31-letna Alessandra Guerra, ki je doma iz Vidma in je po poklicu učiteljica. Bila je deželna odbornica v vladi predsednika Fontaninija. Politično pripada Severni ligi. Za sestavo nove vlade je bilo odločilno stališče Ljudske stranke. Ta je do zdaj vodila odločen politični boj proti Severni ligi, a se zdi, da je svoje ravnanje korenito spremenila in se odločila za sodelovanje s

svojimi dosedanjimi najhujšimi političnimi nasprotniki.

V novi vladi ima Ljudska stranka štiri odborniška mesta. Za odbornika je bil izvoljen tudi dosednji predsednik deželnega zbora Degano. Na njegovo mesto bo, kot pravijo, prišel svetovalec Cruder, prav tako pristaš Ljudske stranke.

Severna liga je najmočnejša politična skupina v deželnem zboru. V novi vladi ima poleg predsednice štiri odbornike. Ostala dva odbornika sta svetovalec gibanja Naprej, Italija in edini republikanski svetovalec. Slednji je bil izvoljen, ker se je njegova stranka na volitvah bila povezala z Demokratično stranko levice. (Naj spomnimo, da je DSL odklonila povezavo s Slovensko skupnostjo, ki je zaradi tega ostala brez predstavnika v deželnem svetu).

Programa nove koalicije ne poznamo. Po stari navadi so tudi tokrat pogajanja potekala »za zaprtimi vrati«.

Ne gre za kravjo kupčijo

rice. Splošno znano je namreč, da so slednjim pri srcu predvsem njihove ozke materialne koristi, ne pa poprava krivic, prizadejanim množicam.

Prav tako se Rim verjetno ne zaveda, da se bo njegovo izsiljevanje — za to namreč gre — imelo na daljši rok silno negativne posledice na območju Kopra, Izole in Pirana, kjer živi italijanska narodna skupnost. Ne more namreč na primer biti dvojezičnost na tem območju nekaj povsmer naravnega in samo po sebi razumljivega, dvojezičnost v mnogo skromnejšem obsegu v Trstu in Gorici ter Benečiji pa nedopusten privilegij. Kdaj bo Rim spoznal, da je to, kar počenja z nami, pravi bumerang, ki bo prej ali slej udaril po Italijanih v Sloveniji? Ta bo prej ali slej, ne glede na takšen ali drugačen veto, gotovo postala polnopravna članica Evropske zveze, saj ima slednja od prve pravzaprav večjo korist, medtem ko se utegne položaj obeh narodnih manjšin poslabšati. To pa bi imelo posledice, ki si jih zdaj ne moremo niti predstavljati.

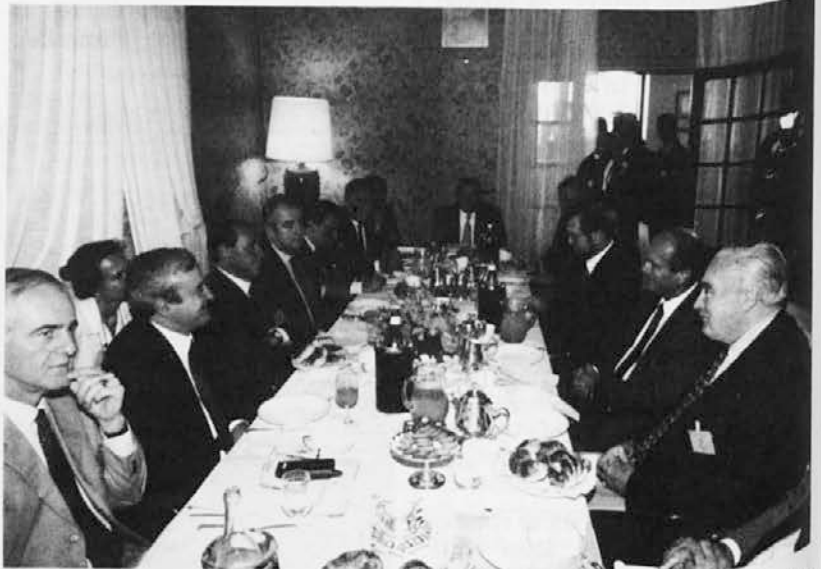
Severna liga, ki se je pred volitvami in takoj po volitvah nekako zaklinjala, da bo »prozornost« temeljno vodilo njenega političnega dela, je ob tej priložnosti očitno klonila pred starimi, preizkušenimi mački, kot so nekdanji demokristjani in sedajni pripadniki Ljudske stranke. Privolila je, da so glavni sklepi bili sprejeti na ravni političnih vodstev prizadetih strank.

Z zanimanjem zato pričakujemo potek prve seje deželnega zbora, na kateri bo predsednica poročala o glavnih programskih smernicah svoje vlade. V tej zvezi z velikim zanimanjem pričakujemo, kaj bo predsednica rekla o problemih slovenske narodne manjšine.

Ssk o zadevi Pahor

Slovenska skupnost je v tiskovnem poročilu v zvezi z dogodkom, ki se je pripetil prof. Samu Pahorju po manifestaciji na tržaškem nabrežju, izrazila začudenje nad takšnim ravnanjem sil javne varnosti. Kot izhaja namreč iz sporočila društva Edinost, so Pahorja odpeljali na kvesturo in mu povrh še zaplenili avto samo zato, ker ni hotel govoriti v italijanščini. Slovenska skupnost zahteva, naj se zadevo takoj razišče in naj se ob enem kaznuje morebitne kršilce zakona. Ob enem ponovno opominja, da »imamo pripadniki manjšine pravico do rabe svojega materinega jezika v odnosih z oblastmi, tako kot sicer velja tudi za italijansko manjšino v Sloveniji ali za druge manjšine v Italiji in v Evropi.«

Viljem Černo, slovenski kulturno-politični delavec z Videmskega, je pred kratkim postal odbornik Gorske skupnosti za Terske doline. Odgovoren bo za kulturna vprašanja in za stike z javnostjo.

Posnetek z delovnega zajtrka vladnih predstavnikov držav srednjeevropske pobude, ki so konec prejšnjega tedna zasedali v Trstu. Predsednik slovenske vlade Janez Drnovšek in zunanji minister Peterle (na desni strani mize) sedita nasproti Silvia Berlusconi

ESTONSKI KRALJ

Stol kraljevi iz zemlje rase;
on pak seda nanj s častjo in slavo
Vzdihane v živih sanjah kralj:
»Carujem!«

(Fr. Levstik, Ubežni kralji)

Poletna vročina se kaže na različnih področjih zasebnega in javnega življenja. Tako tudi v javnih občilih, ko imajo novinarji morda manj novic kot v drugih letnih časih (čeprav to vedno ne drži). Neznani leteči predmeti (UFO), sledovi pračloveka »Jeti«, jezerske pošasti — to so najbolj priljubljene argumenti v tem okviru. Pa tudi kronane glave ne zaostajajo, čeprav ne spadajo neposredno v prej omenjene kategorije pojavov med fantazijo in stvarnostjo. In skoraj še kozmična katastrofa na Jupitru! In če so tudi skozi leto na vrsti razni škandali kake kraljevske družine, pa gotovo ne sodi v to zvrst novica, ki jo je pred kratkim objavil tisk. Prišla je iz daljne Estonije. Tu naj bi monarhistična stranka ponudila (sicer neobstoječo) estonsko krono britanskemu princu Edvardu, zadnjemu sinu Elizabete II. in vojvode Filipa Edimburškega. Mladi potomec windsorske rodbine je trenutno »brezposelen« oziroma se vba da z različnimi morda za kraljevskega princa neobičajnimi posli. Ne vemo, kakšen odmev bo imela ponudba estonskih monarhistov v političnem življenju te baltske države. Vemo sicer, da se je kaj podobnega v zgodovini sicer že dogajalo in to vse do konca prejšnjega in začetka našega stoletja. Ali ni kopica raznih nemških knezov in vojvod zasedla skoraj polovico evropskih prestolov, od Bolgarije in Romunije do Belgije, Grčije in še kakega drugega? Še prej je znana Napoleonova podelitev švedske krone svojemu zvestemu maršalu Bernadotteju, ki jo njegovi potomci še danes imajo. Ali še v novejšem času skoraj tragikomična podelitev hrvaške krone savojskemu vojvodi Aimoneju (z imenom Tomislav) s strani Paveličevega ustaškega režima...! Še in še bi lahko kaj podobnega naštevali, pa raje to opustimo, da ne zaidemo v kako suhoparno zgodovinsko kroniko...

Pomislimo, če bi se kaj podobnega zgodilo v Sloveniji. Slovenska monarhistična stranka bi recimo ponudila slovensko (karantansko?) krono kakemu tujemu princu. Kdo bi lahko to bil? Zgodovinsko ne bi smeli imeti dvomov. Če naj bi izključili srbske Karadjordjeviće zaradi zapletenih jugoslovanskih dogodkov, bi bila najbolj upravičena izbira — habsburška! Ali ni že nekdanji cesar Maksimilijan blagega spomina govoril slovensko? Tako menda tudi zadnji bradati cesar in kralj

Avstro-Ogrske. Prav gotovo bi se našel kak izmed številnih habsburških nadvojvod, ki bi rad sprejel tako vladarsko nalogo. Kako pa naj bi se imenovala oz. oblikovala novopečena slovenska monarhija: kraljevina ali kaj drugega, manj zahtevnega? Nekoč smo imeli karantanske vojvode in kneze. Morda bi lahko po zgledu visoko razvitega in evropsko pomembnega Luksemburga (ki je tudi eden od sedežev evropskega parlamenta in sedaj celo postavlja kandidature za Delorsovo nasledstvo!) optirali za veliko vojvodino (grandukat). Novi slovenski veliki vojvoda bi se recimo umestil na ljubljanskem gradu, glavna soresidenca pa bi lahko postala grad Brdo. Pa imena? Za našo slovensko tradicijo bi se lepo glasile imena Matjaž (že epski kralj), Martin (Krpan) ali kaj podobnega. Poleg vladarskega velikovojvodskega naslova bi gotovo novi slovenski suveren lahko imel še naslove zgodovinskih posesti in tradicije našega naroda, kot celjskega pa še goriškega grofa itd. Nanj pa bi se morali obračati z naslovom Njegova Visokost Veliki Vojvoda Slovenije...

»Tu gospoda kralju vsa zavpije:
/»Bog ti slavo hrani čase večne, / svetlim vnukom tvojim dneve srečne!« /
Gornja meditacija (če jo lahko sploh tako imenujemo) bo lahko komu sad poletne vročine in lahkotnega pisanja. »Kralj« seveda pa nima le srečne usode. Kot zelo kleno naš pesnik zaključuje svojo balado, mu lahko zapreti še žalosten konec, — in tako tudi temu političnemu sanjarjenju:

Meč z oklepom v dno brezna brenkoče;

konj se trga, podkve udar ropoče;
krokotajo vrani iz prepada!

a. b.

Pismo uredništvu »Morje imamo v krvi«

Naj mi bo dovoljeno dodati nekaj pripomb in podatkov k zanimivemu prispevku o morju, ki ste ga objavili 7. julija. Seveda se popolnoma strinjam z ugotovitvijo, da se slovenski človek premalo zaveda morskega elementa, pripomnil pa bi, da je ta travma, imenujmo jo tako, nastala po letu '18., ko je bilo primorsko ozemlje odrezano od glavnine. Po letu 1954, ko je Slovenija dobila izhod na morje na istrski strani, pa je prišlo do še bolj rezkih sprememb, ker osrednja Slovenija izključuje obalo, ki se razteza od Barkovelj do Devina, iz svoje zavesti. Kar je seveda nesmisel. In tukaj ne gre za nikakršno poudarjanje neke nacionalne note, če se človek upre takemu pragmatičnemu razpoloženju, ki se pa bije z vso zgodovinsko in kulturno-literarno tradicijo. Začenši z narodnim mitom o Lepi Vidi ter potem s pesniškim in proznim bogstvom vse do naših dni je slovenska primorska književnost intimno povezana z morjem. Podobno je bilo z našo obmorsko trgovino in z ladjarstvom, a se to zdaj nekako preslišuje, samo tu pa tam se kdo zave nesmisla. Zanimivo je, da mi je Edvard Kocbek v svojem pismu 3. septembra 1973 poročal: »Kovičeva, umetnostna zgodovinarica in neke vrste reporterka, je v televizijski oddaji 'Po cesti do morja, po morju v svet' odkrila neznane podatke o Slovencih, lastnikih jadrnic iz preteklih stoletij, o Slovencih, ki so vozili celo po svetovnih morjih, o tržaških Slovencih ladjarjih, o Kraševki, ki je doto vložila v ladjo, in o Notranjcu, ki je pred dve ali tristo leti vozil romarje po Jadranu.« Saj. A Kocbek je bil eden redkih, ki je imel posluš za pomembne zadeve, medtem ko so bili — in so — naši politiki ujeti v svoja ideološka obzorja. O tem sem pred kratkim spregovoril na oddaji koprskе televizije, ki je bila posvečena Mediteranu, o katerem je izšla lepa publikacija, ki pa o našem tukajšnjem mediteranskem svetu pozna samo čupo. Kar je sicer hvalevredno, vendar absolutno pomanjkljivo, ker tako skrcimo vse sredozemsko bo-

gastvo na eno samo karakteristično zanimivost.

Omenil sem poprej kulturno dediščino, ki nam jo nudi naša obmorska pokrajina in o kateri je elitno pisal pred leti Lino Legiša v posebnem eseju. In prav bi bilo, ko bi v času, ko nekako urejamo svoj zgodovinski spomin, tudi o tem našem prispevku slovenski književnosti in slovenski likovni umetnosti povedali tako, da bi nove generacije imele te dragocene dosežke za svoje, ne glede na mejne količe.

Če naj dodam še dva podatka, potem bi navedel, da je za časa fašistične diktature izšla revija — uredil jo je Milko Matičetov — z naslovom Brinjevke, to se pravi, da je bila posvečena Krasu, čeprav sem v nji podpisani objavil črtico o morju. A kmalu potem sem bil sourednik pri reviji, ki sem jo krstil za Malajdo, ker sem zmotno mislil, da gre za čoln, medtem ko sem šele v brošuri Ob morju, ki je izšla 1947. leta ugotovil, da je malajda mreža. Nič zato. Gre namreč za misel, ki je bila v uvodnem besedilu poudarjena — o morskem elementu namreč.

Zato je bilo naravno, da sem po srečni rešitvi iz nemških central smrti s posebnim razploženjem pisal o morju. In takrat so me gojenci slovenske pomorske akademije povabili na prvo kroženje ob dalmatinski obali. Žal me je vabilo doseglo na Bledu, tako da sem jim od tam poslal voščilo za na pot. Objavila ga je revija Razgledi 1948. leta, naslov pa sem dal spisu Morje imamo v krvi. Kot se mi je pogostoma zgodilo, na spis ni bilo nikakršnega odziva. Nekoliko prirejenega sem potem priobčil v knjigi Skarabej v srcu, ki ima podnaslov Ladijski dnevnik. To se pravi, da sem po svojih močeh in sposobnostih naredil vse, kar sem menil, da je potrebno, da bi morski svet zaživel v naši zavesti. Upati je, da bodo znanstvene publikacije, ki se napovedujejo, imele več sreče kot književna dela.

Lep pozdrav

Boris Pahor

S Handkejevo igro v koprodukciji slovenskega in italijanskega gledališča

Kvaliteten začetek Mittelfesta v Čedadu

V soboto se je s Handkejevo igro brez besed »Čas, ko nismo vedeli ničesar drug o drugem« v koprodukciji Slovenskega stalnega gledališča in Stalnega gledališča Furlanije-Julijske krajine pričel srednjeevropski festival Mittelfest, na katerem si bo nedelje, 24. t.m., mogoče ogledati glasbene, gledališke, plesne, lutkovne in filmske predstave. Festival je letos posvečen »Vojni in miru«.

V Handkejevi igri, kjer besed sploh ni — in prav zaradi tega so v tem delu lahko nastopili igralci različnih narodnosti — ponazarja minevanje ur, dni, letnih časov

in zgodovinskih obdobij. Po trgu, tem velikem odru sveta, stopa življenje z vojno in mirom, z ljubeznijo in strastmi, pomembnimi in nepomembnimi dogodki, poti ljudi se srečujejo, ločujejo in zopet križajo. Delo je zrežiral Giorgio Pressburger z asistentom Borisom Kobalom, v igri pa so nastopili tudi študenti raznih igralških akademij iz Bratislave, Dunaja, Budimpešte, Krakova, Ljubljane, Rima in Zagreba. Iz Slovenskega stalnega gledališča so bili Lučka Počkaj, Livio Bogatec, Stojan Colja in Alojz Milič.

Na sliki: prizor s predstave na glavnem trgu v Čedadu.

Spomenica Slovenske skupnosti za visoke udeležence srečanja držav srednjeevropske pobude v Trstu 15. in 16. julija 1994

Slovenski skupnosti, politični stranki Slovencev v Italiji, je v čast, da Vas sme pozdraviti ob pomembnem zasedanju v Trstu.

Varstvo manjšin je pomemben dejavnik za mir in sodelovanje v srednji Evropi ter sploh v svetu in je zato prav gotovo predmet Vaše velike pozornosti. Dovolite nam torej, da Vas ob vrhunskem srečanju v naših krajih posebej seznanimo s problemi naše narodnostne skupnosti, ki, žal, niso majhni, saj smo Slovenci v Italiji edina izmed priznanih manjšin v tej državi, ki po 50 letih demokracije še vedno čaka na pravično in celovito zaščito.

Naša narodnostna skupnost je avtohtono naseljena v pokrajinah Trst, Gorica in Videm Avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine. Kljub temu, da se nahaja v mejah italijanske države deloma že od leta 1866 (Beneška Slovenija v videmski pokrajini), v ostalem pa do leta 1918 (s krajšim presledkom za Tržaško po 2. svetovni vojni), še vedno nima urejenega niti temeljnega pravnega statusa in ne uživa primerne zaščite svojih osnovnih pravic, kakršno bi ji morala Italija zagotoviti v skladu s 6. členom lastne ustave, pa tudi v skladu s svojimi mednarodnimi obvezami (sporazumi z bivšo Jugoslavijo, resolucije Evropskega parlamenta, dokumenti o pravicah manjšin Konferencc o varnosti in sodelovanju v Evropi, Sveta Evrope, Organizacije Združenih narodov itd.).

V nasprotju s tem je Italija v odnosu do slovenske manjšine dejansko vodila asimilacijsko politiko, ki je bila nasilna zlasti v obdobju fašizma (a naš osrednji Narodni dom v Trstu so nacionalistični skrajneži požgali že 13. julija 1920), sicer pa »tihan«, a na dolgo roko za manjšino prav tako pogubna. Vse to predstavlja hudo krivico do slovenske manjšine v Italiji in do posameznih njenih pripadnikov, poleg tega pa ogroža omikano sožitje in sam mir in osrčju Evrope.

Neizpolnjena obveza zakonske zaščite

Podpis mirovne pogodbe leta 1947, Londonski sporazum leta 1954, ustanovitve Avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine leta 1963 so predstavljali zgodovinske priložnosti za pravično in celovito ureditev statusa slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. To pa se, žal, ni zgodilo ali pa se je zgodilo le na fragmentaren in ne dovolj obvezujoč način.

Spričo negibnosti italijanskih oblasti so nekatere politične stranke, v katerih so se organizirano združevali Slovenci, pozneje večkrat predlagale, naj bi italijanski parlament odobril poseben zaščitni zakon, ki naj bi globalno uredil odprta vprašanja slovenske manjšine. To ostaja še danes naša temeljna in neizpolnjena zahteva.

Prvi zakonski predlog za globalno zaščito slovenske manjšine je bil izdelan leta 1970. Odtlej je bilo v vsaki zakonodajni dobi predloženih v parlamentu tudi po več tovrstnih zakonskih predlogov, vendar nobenemu ni doslej uspelo priti v parlamentarnem postopku niti do stopnje plenarne razprave v eni izmed obeh vej parlamenta, in to kljub neštetim obljubam in obvezam tudi na mednarodni ravni, vključno ob sklenitvi Osimskih sporazumov v letu 1975.

V prejšnji, 11. zakonodajni dobi so najpomembnejše politične in družbene komponente slovenske manjšine prvič izoblikovale skupen zakonski predlog, ki bo zdaj ponovno vložen v parlamentu in obsega temeljne zahteve naše skupnosti. Kaj mislita nova italijanska vlada in parlament, za zdaj ni znano.

V 10. zakonodajni dobi je bil predložen prvi in doslej edini vladni zakonski osnutek o tej problematiki. Gre za t.i. »Maccanicov« zakonski osnutek, ki je bil predložen predsedniku senata 26. januarja 1990 in nosi številko 2073. Sama manjšina je bila do njega hudo kritična. Osnutek namreč med drugim razlikuje med Slovenci, ki živijo v tržaški in goriški pokrajini, in onimi, ki živijo v videmski pokrajini, ter s tem uvaja oziroma potrjuje nesprejemljive diskriminacije znotraj same manjšine. Predvsem pa »Maccanicov« osnutek predvideva raven zaščite, ki je odločno nižja od sodobnih evropskih standardov, neprimerljivo nižja od ravni zaščite, ki jo sama Italija nudi npr. nemški manjšini v Deželi Tridentinsko-Gornje Poadižje in frankofonski manjšini v Deželi Aosta, ter celo nižja od ravni zaščite, ki jo slovenska manjšina de facto že uživa v nekaterih, dasi nadvse redkih primerih.

Hude posledice neurejenega statusa

Neurejen temeljni status ima za slovensko manjšino vrsto negativnih posledic. Tako je javna raba slovenskega jezika hudo okrnjena in tarča nenehnih napadov; v tržaški in goriški pokrajini ni docela urejen slovenski šolski sistem, v videmski pa sploh ni javno priznan; manjšinske kulturne, športne in druge organizacije ter ustanove živijo v nenehni negotovosti, tudi kar zadeva finančna sredstva, ki so neobhodno potrebna za njihovo delovanje; zgodovinski teritorij slovenske manjšine je predmet javnih razlaščanij in drugih posegov, ki ga odtujujejo avtohtonemu prebivalstvu itd. Zaradi vsega tega ni čudno, da se proces asimilacije manjšine nadaljuje in da se pojavljajo stalna trenja med večinskim in manjšinskim prebivalstvom.

(Dalje)

Doživeto petje Smrtnikovih fantov na borjaču pri Terčonovih

Odličnega koncerta Smrtnikovih fantov, ki je bil na Terčonovem borjaču, se je udeležilo številno občinstvo (foto Kromia)

Glasbena zadruga Ars nova in vaška skupnost iz Slivnega sta v petek, 15. t.m., priredila na borjaču znane in gostoljubne Terčonove rodbine, v tej prijazni kraški vasi, imeniten koncert kvarteta Smrtnikovih fantov. Gre za skupino, ki je že zelo znana in priljubljena, še zlasti na Koroškem, saj so bratje Smrtnik doma iz občine Železna Kapla pod Obirjem. Kot so povedali med koncertom, se je njihova samostojna pevška pot začela pod mentorstvom rajnega pesnika, učitelja in zborovodje Valentina Polanška. Razumljivo je torej, da veliko nastopajo še zlasti na Koroškem, vse bolj pa jih vabijo v Slovenijo in tudi v naše zamejstvo.

Številni publikli, ki se je zbrala na koncertu, so predstavili splet znanih in manj znanih, kakor tudi čisto novih koroških pesmi in bogat izbor pesmi iz ostalega slovenskega narodnega prostora, v glavnem pa priredbe ljudskih pesmi. Koncert je bil lepo doživetje, saj so uglašnost bratov Smrtnik, njihovo podajanje in muziciranje, ustvarili toplo vzdušje čustev, ki jih vzbudi lepo zapeta pesem, tako da je občinstvo hvaležno sledilo temu fantovskemu petju, ki bi glede na akustičnost borjača lepo zvenelo tudi brez mikrofonov. Večer koroških pevcev pa ni bil zanimiv le s pevskega vidika, saj je baritonist Franc Jožef, ki kmetuje na Smrtnikovi domačiji in je povezoval večer, s svojim pripovedovanjem posredoval vrsto informacij tudi o slovenskih ljudeh na Koroškem in predvsem poudaril, da je petje eno glavnih oblik ohranjanja slovenske zavesti, jezika in kulture. Začutili je bilo, da se je med poslušalci in izvajalci spletla tista vez, ki naredi nekatere koncerte nekaj posebnega, ne-

kaj lepega, nekaj takega, kar udeleženci ohranijo v trajnem spominu.

Borjač pri Terčonovih je torej ponovno postal srečno izbrano prizorišče poletnega kulturnega dogodka, za kar se morajo ne le organizatorji, ampak tudi širša javnost zahvaliti pozornosti in občutljivosti družine Terčon. Prav tej pozornosti do kulturnega dogajanja pa gre pripisati dejstvo, da bo ta domačija še enkrat postala prizorišče kulturnega dogajanja. V petek, 22. t.m., ob 21. uri, bosta namreč na tem borjaču doberdopski zbor Hrast in gledališka skupina Oder 90 iz Gorice uprizorila scenski koncert »Al maraš kaj za me?« v režiji Franka Žerjela, dirigent pa bo Hilarij Lavrenčič. Gre za prireditev, ki jo organizira moški zbor »Fantje izpod Grmade« in ki si jo je gotovo vredno ogledati.

M.T.

* * *

Slovenske jasli v Trstu

Predstavniki slovenskih šol so se pred dnevi sestali s tržaškim občinskim odbornikom za šolstvo Robertom Damianijem, ki je v pogovoru med drugim poudaril, da je odprtje slovenskih jaslí v Trstu načelno vprašanje. Potrdil je tudi, da namerava občinska uprava ta problem čimprej rešiti, saj je pomanjkanje tega objekta za slovenske otroke naravnost absurdno. Župan Illy, je dejal, je slovenske jasli omenil tudi v svojem programu. Načrta sicer ne bo mogoče uresničiti v prihodnjem šolskem letu, predvsem zaradi finančnih težav, do odprtja slovenskih jaslí pa naj bi prišlo v letu 1995/96, je še dejal odbornik Damiani. Občinska uprava bo stroške vključila v svoj proračun, o lokaciji tega vzgojnega centra pa se bo pogovorila s slovenskimi šolniki.

»Srečanje z vinogradnikom«

Eden izmed glavnih adutov za izboljšanje gostinske ponudbe je ovrednotenje domače krajevne kulinarike, raznih prvin, ki sestavljajo jedilnike gostiln, a še zlasti vina. Primorsko področje je iz tega vidika posebno bogato, renomirana briška vina so prisotna v skoraj vseh naših gostilnah in restavracijah. Tudi pri vinogradnikih zapažamo veliko skrb za kakovost pridelanih sort, tako da se ob znanih pojavljajo nova imena, ki si zaslužijo pozornost gostincev in ljubiteljev vina.

Po lanskim pozitivni izkušnji, ko so zamejski gostinci obiskali vrsto kmetij od Krasa do Brd, je dal letošni ponovno pobudo predsednik gostincev Slovenskega gospodarstvenega združenja Gorica, Avguštin Devetak, da bi se tokrat seznanili z ožjim izborom briških vinogradnikov. Tako je skupina goriških in tudi tržaških kolegov iz vrst SDGZ, skupno s someljerjem Sergijem Cesarjem, v zadnjem mesecu obiskala Zadrugo Brda in Posestvo Skok iz Števerjana, posestvo Buzzinelli iz Krmina in še števerjanski posestvi Draga iz Ščednega in Pintar B. iz Valerišča.

Pri vseh obiskih je bila res dragocena priložnost vzajemnega informiranja in posredovanja izkušnje vinogradnikov, na eni strani, ki so prikazali proizvodnjo in vse povezane postopke, ter gostincev na drugi, ki so se pri poučujočih vin dotaknili vprašanja njihovega prilagajanja s hrano, komercializacije itn.

Zgodba o posestvu Draga je nazorna. Franc Miklus je leta 1970 odkupil od baronice Tacco večji vinograd, ki ga je prej obdeloval

kot kolon. Leta 1982 je sin Milan z odkupom sosednjih zemljišč povečal in preuredil posestvo na 7 HA vinograda. S pomočjo žene Ane in dveh sinov je Milan Miklus najprej prodajal grozdje oz. proizvajal odprto vino. Zadnje dve leti pa ga je začel tudi stekleničiti in to uspešno, saj so vina z oznako Draga že nastopila in dosegla priznanja na raznih sejmiših v Ljubljani, Veroni idr. Zlasti sauvignon in zlata rebula, pa tudi tokaj, cabernet-sauvignon, chardonnay in sivi pinot. Od letošnjih 15 tisoč steklenic načrtujejo Miklušovi na maksimalno proizvodnjo 40 tisoč steklenic.

Gre torej za portret mladega in razmeroma majhnega podjetja, značilen za številne druge proizvajalce, ki so pripomogli k slovesu briških vin. Posestvo Draga se spoprijema s istimi problemi kot ostali vinogradniki. Od količine je treba še bolj preiti na kakovost, saj ob stalnem krčenju porabe ostajajo skladišča polna neprodane vina. Tu je važna vloga trženja in komercializacije, a prav tako tudi vloga gostincev, ki najbolje vedo, kaj gre v prodajo in tudi lahko najbolje usmerjajo goste na najprikladnejša vina. Miklus kot ostali obiskani vinogradniki je rad sprejel pripombe in izzive gostincev s tem v zvezi. Upati je, da se bo začeti dialog nadaljeval in prinesel koristne rezultate za vse.

Letošnje »2. Srečanje z vinogradnikom« se bo sklenilo v torek 26. julija, z obiskom uglednega vinogradnika Joška Gravnerja na Oslavju, ki gotovo ne rabi predstavitev.

Davorin Devetak

Počitniški »Škrat«

Pred kratkim je izšla najnovejša, predpočitniška številka revije za otroke in odrasle »Škrat«, ki jo izdaja Sklad Mitja Čuk z Opčin, ki praznuje letos 15. obletnico nastanka. Glavna in odgovorne urednica lista je Jelka Cvelbar. O tem, kaj vse moramo pustiti za seboj, ko odidemo na počitnice, piše dr. Viljem Ščuka v prispevku z naslovom »Stres naš vsakdanjik«, Bran-ka Jurišič pa je svoj prispevek posve-

tila učiteljem, ki so nagnjeni k stresu. Kogar veseli risanje, bo rad prebral nasvete Jasne Merku o tem, kako naj počitniške vtise zabeleži v svoji skicirki, Suzi Pertot pa pojasnjuje, kaj pomeni igra s sovratniki v predšolski dobi. O pomenu hrane in o človekovem psihološkem odnosu do nje piše dr. Martina Tomori, o pomembnosti gibalne vzgoje beremo v članku Marija Čača, o zgodovini risanege filma piše Jadranka Košuta, Peter Suhadolc pa je tudi za to številko pripravil prispevek za rubriko o znamkah. Za obogatitev besednega zaklada skrbi v rubriki »Besedni vrtiček« Vera Tutta Ban. V »Škratu« je tudi objavljeno poročilo o obisku vzgojiteljev Vzgojnozaposlitvenega središča Mitja Čuk pri sorodni organizaciji, Varstveno delovnem centru Tončke Hočevar v Ljubljani.

Revija obenem napoveduje vrsto pobud, ki jih prireja Sklad Mitja Čuk z Opčin ob 15-letnici svoje ustanovitve. V času od 20. do 30. avgusta se bo zvrstilo kar nekaj prireditev, praznovanje pa bo potekalo pod velikim šotorom v parku Finžgarjevega doma. Predviden je desetdnevni kulturni program, ki se bo pričel v petek, 19. avgusta zvečer.

Jeseni 4. Draga mladih

V eni prejšnjih številok smo že objavili nekaj skopih informacij o letošnjih študijskih dneh za mlade, o Dragi mladih. Tudi letos bo prireditev, kot rečeno, potekala v parku Finžgarjevega doma oz. Marijanišča na Opčinah, in sicer od 1. septembra popoldne do 3. septembra opoldne.

Prav je, da se še za trenutek ustavimo ob tematiki letošnjega srečanja, da jo bolje osvetlimo. »Zaposlovanje mladih« bo obenem zelo praktična ter koristna, pa tudi aktualna tematika. »Študijski« del programa bo razvrščen v tri sklope, ki bodo tematiko osvetlili iz različnih zornih kotov.

V četrtek popoldne (1. sept.) bo predavanje nudilo splošnejše informacije o tem, kaj bo zahteval delovni trg od mladih, ki se pripravljajo na vstop v službo. V primeru zaposlovanja se vse bolj uveljavlja pojem projektne — timskega dela, saj so zaradi novih gospodarskih panog in predvsem zaradi vse bolj agresivnega pristopa tako v gospodarstvu kot v privatnem življenju, potrebni novi ljudje z novimi, neklasičnimi znanji. Vse večje so na primer zahteve po komunikativnosti, po sposobnosti dogovarjanja in samostojnega odločanja. Zato bo moral posameznik sam pri sebi ali pa preko organiziranih tečajev izpopolnjevati svoj osebni stil ter hkrati raziskovati samega sebe, da bo lahko razumel, česa je sposoben, česa pa ne. Od ljudi se v kadrovske službah ne zahteva več zgolj znanje, ampak vse bolj tudi kopicico drugih sposobnosti, ki nimajo direktne zveze s striktno strokovnim usposabljanjem.

V petek popoldne (2. sept.) bomo tematiko nekoliko zožili in se osredotočili na gospodarske in zaposlitvene trende v Evropi. Predavatelj nam bo osvetlil vzroke za velik razmah brezposelnosti (posledice velike avtomatizacije proizvodnje, zamiranje nekaterih industrijskih panog in nastajanje novih, itd.), ki v prvi vrsti prizadene ravno mlade. Novi menadgerji in pa tudi evropske politične oblasti same pripisujejo mladim veliko sposobnost prilagodljivosti in mobilnosti, kar jim je lahko v pomoč v novi situaciji. V ta namen je nastalo veliko evropskih programov, ki omogočajo izobraževanje, spoznavanje novih krajev, okolij in držav. Lahko pa je tu tudi napovedati, v kakšno izobraževanje je pametno vlagati svojo energijo. Človek na primer teži k vse večjemu lagodiju, zato so nekateri sektorji, kot npr. turizem, gostinstvo, »industrija prostega časa« v večjem razvoju kot drugi. Tu ne gre spregledati niti računalniške revolucije, ki ima globoke posledice na področju zaposlovanja.

V petek popoldne bo na vrsti okrogla miza, na kateri bodo spregovorili predstavniki avstrijske vlade, s svetovalko ministra za delo in socialne zadeve na čelu, ter predstavniki agencij in uradov iz Slovenije in Italije, ki se direktno ubadajo s problemi zaposlovanja. Ti strokovnjaki bodo lahko odgovarjali na konkretna vprašanja, ki si jih mlad človek postavlja, ko programira svojo profesionalno kariero.

Člani Zdrženja katoliških študentov iz Ljubljane, ki so letos glavni organizatorji Drage mladih (organizacijo sprejmejo namreč izmenično organizacije iz različnih pokrajin), so povabili same ugledne predavatelje in goste, ki prihajajo od vsepovsod (Slovenije, Avstrije, Italije) in ki so hkrati visoki državni uslužbenci ali pa strokovnjaki za posamezna področja.

Pripravili so tudi kulturni program, oz. srečanje s pisateljem Alojzom Rebulo, ter družabne točke (ples in zabava ter krajši izlet).

Točen program z naslovi predavanj in z imeni predavateljev bomo objavili v prihodnjih tednih. Za vpis se lahko obrnete na naslov: MOSP, ul. Donizetti 3, Trst, tel. 370846.

S koncertom v novi cerkvi v Štivanu

Zbor »Jacobus Gallus« zaključil sezono

S koncertom nabožne glasbe 24. junija v novi cerkvi v Štivanu in z zaključno družabnostjo se je končala sezona 1993/94 mešanega pevskega zbora »Jacobus Gallus«. Pravekar zaključeno sezono lahko ocenimo kot uspešno, če pomislimo, da je letošni zbor deloval v ne ravno idealnih okoliščinah zaradi zamenjave dirigenta — Stojana Kureta je namreč z novim letom nasledil Janko Ban — ter zaradi odhoda nekaterih pevcev in prihoda novih. Kljub temu je zbor velikokrat in uspešno nastopil: udeležil se je namreč jesenske revije Zveze cerkvenih pevskega zborov, Primorske poje, decembra je organiziral že tretjo izvedbo Zborovske božične revije, imel pa je tudi druge priložnostne nastope (npr. na 3. Slovenija partyju in ob zaključku šarnaric na Opčinah). Snemal je tudi za Radio Trst A.

Levi del se letos imeli Koncerti nabožne glasbe, ki jih je zbor »J. Gallus« izvajal v župnijskih cerkvah v Ricmanju, Boljuncu, Barkovljah in, kot že re-

čeno, v Štivanu. Pri tem velja omeniti, da je zbor naštudiral spored, v okviru katerega so poleg znanih svoje mesto dobile tudi manj znane skladbe, ki so jih uglasbili pretežno slovenski skladatelji, katerih ime je tako ali drugače vezano na Trst (Kogoj, Vrabc, Merku idr.). Koncerti so med tržaško publiko naleteli na zelo ugoden odziv in zbor namerava v prihodnji sezoni z njimi nadaljevati, istočasno pa bo naštudiral program posvetnih skladb.

Pevci in dirigent se bodo ponovno srečali 5. septembra na prvi pevski vaji nove sezone. Zbor ima v načrtu tudi izvedbo dvodnevne seminarja, ki bo predvidoma potekal 17. in 18. septembra v Strunjenu, skrita želja pevcev in dirigenta Janka Bana pa je, da bi se v teku sezone 1994/95 utegnili pripraviti na nastop na kakem zahtevnejšem tekmovanju. Zato že sedaj vabijo, naj se jim septembra pridruži čimveč novih mladih glasov.

Ivan Žerjal

Ravel Kodrič o vseslovenskem kongresu in zasedanju na Dunaju

»SSK mora s svojo dejavnostjo osmisliti razloge lastnega nastanka«

Svetovni slovenski kongres, ki je, kot piše v statutu, »vseslovenska organizacijska skupnost, ki povezuje in združuje Slovence doma in po svetu in temelji na zavezanosti slovenstvu, ne glede na nazorske, strankarske in druge razlike«, je konec prejšnjega meseca (23. in 24. junija) zasedal na Dunaju. Delegati iz vsega sveta so izvolili nov odbor ter sprejeli nov statut, triletni program in štiri resolucije, ki zadevajo stike z Italijo, pridruževanje Slovenije Evropski zvezi, — besedila obeh resolucij objavljamo posebej — potrebo po zakonu o Slovencih brez državljanstva ter mejo s Hrvaško. Za predsednika je bil izvoljen dr. Joseph M. Bernik iz Združenih držav, podpredsedniki pa so dr. Janez Dular (za Slovenijo), Jurij Terseglav iz Nemčije (za Evropo), Bojan Brezigar (za zamejstvo) in dr. France Habjan iz Kanade (za prekomorske dežele). Komisiji za finance predseduje dr. Božo Dimnik iz Švice, člana pa sta Jože Kastelic iz Kanade in dr. Hilary Rolih iz ZDA. Med člani častnega razsodišča je tudi dr. Mitja Bitežnik s Tržaškega.

O poteku zasedanja Svetovnega slovenskega kongresa kot tudi o pomenu te organizacije, ciljih in pomanjkljivostih, je v pogovoru povedal nekaj misli Ravel Kodrič, predsednik SSK za Furlanijo-Juljsko krajino. Poudaril je potrebo po drugačnem pristopu, ki je potreben za to, da bi lahko kongres postal res reprezentativen za vse Slovence po svetu. Od prvega zasedanja, ki je bilo v Ljubljani junija 1991, v času vojne za osamosvojitve torej, se je marsikaj spremenilo. Po začetni euforiji je kongres izgubil zagon, ki ga mora ponovno pridobiti, če hoče res biti to, kar piše v statutu.

Katere so bile glavne teme in glavni problemi, ki ste jih obravnavali na dunajskem zasedanju?

Šlo je za redno zasedanje ob izteku triletnega mandata, vendar je bilo vsem delegatom jasno, da je po vsebini bilo zasedanje izrednega in po pričakovanju marsikaterega tudi prelomnega značaja. Glavna naloga zasedanja naj bi bila nanovo domisliti pomen in podobo Svetovnega slovenskega kongresa v pogojih dosežene samostojnosti in utrjevanja državnosti Republike Slovenije.

Ali menite, da je SSK uresničil vsaj večino zastavljenih ciljev?

Osebnostno mislim, da je ostalo marsikaj nedorečenega. Prepričan sem namreč, da institucionalna inženjerska ne more sama po sebi razrešiti bistvenih dilem zasedanja. Dosedanji predsednik Bojan Brezigar jih je v uvodnem poročilu nemara celo ekstremizirano izpostavil, vendar se jim je obravnava delegatov nekako izmuznila in izognila. Naravno je zato, da so se razhajanja med delegati izrazila pri izglasovanju novih vodilnih teles.

Na dunajskem zasedanju je prišlo do tekme med alternativnimi kandidati za najvišje odgovornosti SSK. To je sicer izraz demokratičnosti v življenju te organizacije, vendar je dejstvo, da je opcija, ki je podlegla večini, izraz doslej najaktivnejših sredin kongresa, vredna resnega razmisleka.

Kateri so pravkar omenjeni najaktivnejši deli kongresa?

V prvi vrsti gre za konferenco za Kanado, za Furlanijo-Juljsko krajino in za jedro konference za Slovenijo. Nekatero konference pa svojih delegatov na Dunaj sploh niso poslale, tako na primer Francija in Skandinavija.

Glede katerih vprašanj ste se delegati razhajali in v čem so bila vaša mnenja enotna?

Osebnostno mislim, da obstajajo v ozadju nerazrešene dileme, ali naj bo kongres vzvod vplivanja na notranjem slovenskem političnem prizorišču ali pa sredstvo vsestranskega povezovanja Slovencev po svetu. Bojim se, da utegne novo vodstvo popuščati prvi skušnjavi. Vsekakor pa, dokler ostajajo besede na papirju, ni mogoče govoriti o stičnih točkah. Prepričan sem, da lahko samo dejavno povezovanje Slovencev po svetu izpriča utemeljenost kongresnih misli. Že med pripravami na dunajsko zasedanje smo se zato na konferenci za Furlanijo-Juljsko krajino odločili, da si zastavimo realistično dosegljivo, toda praktičen koledar javnih pobud ob jasno izraženem sodelovanju z drugimi sestrskimi konferencami. Jeseni ga nameravamo domisliti in predložiti javnosti. Povem lahko, da konferenca za FJK pripravlja s konferenco za Slove-

nijo »ponovno odkritje« slovenskega tržaškega slikarja, čigar sledovi so se izgubili v Argentini, konferenci za Nemčijo pa nameravamo predlagati sopokroviteljstvo za koncertno turnejo mlade slovenske pianistke iz Stuttgarta, hčere izseljeniških staršev, ki se je imenitno odrezala na zveznem nemškem tekmovanju nadarjenih pianistov.

Kaj po vašem manjka Svetovnemu slovenskemu kongresu, da bi lahko postal resnično reprezentativna organizacija vseh naših razseljenih rojakov?

Mislim, da se mora SSK predvsem otresti tihega prepričanja, da mu je ugled zagotovljen že s samim zvonenim imenom in namišljenim sorodstvom s podobnimi organizacijami drugih manjših ali večjih narodov, ki so izkusili diasporo. Slovenska diaspora je živela in delala pred rojstvom kongresa in ga lahko mirno preživi, če ne bo sam s svojo dejavnostjo osmislil razlogov lastnega nastanka, ki so v povezovanju vseh Slovencev po svetu na višji kakovostni ravni, v duhu vzajemnosti in sodelovanja, razpredenosti v mreži svetovne soodvisnosti, v prežanju na nevarnosti, ki lahko ogrozijo številčno in zemljepisno izpostavljen narod.

Ali je dunajsko zasedanje kongresa naletelo na pričakovan odziv? Ste zadovoljni s poročanjem sredstev javnega obveščanja?

Odzivnost sredstev javnega obveščanja ni toliko izraz večje ali manjše naklonjenosti SSK, kolikor prej merilo prodornosti njegove dejavnosti. Prepričan sem, da si pozornosti občilni mogoče zaslužiti zgolj s tiskovnimi poročili, za katerimi največkrat zeva praznina dejavnosti.

(hj)

Resolucija o pridruževanju Republike Slovenije Evropski zvezi

Svetovni slovenski kongres je na svojem rednem zasedanju 23. in 24. junija 1994 na Dunaju obravnaval številna vprašanja, povezana s sedanjim stanjem v slovenskem narodu, njegovi državi Sloveniji in slovenskih skupnosti po svetu. Izrazil je veselje zaradi ugodnega izida slovenskega državnopolitičnega osamosvajanja, v katerem je SSK tudi sam sodeloval, hkrati pa skrb za nadaljnji notranji in zunanji razvoj slovenske države ter njen položaj in uveljavljanje v mednarodnih razmerjih. V zvezi s tem je posvetil posebno pozornost sedanjemu prizadevanju vlade in državnega zbora RS za približanje Evropski zvezi ter otviram, na katere pri tem naleteva.

SSK meni, da je približevanje Slovenije Evropski zvezi za nadaljnji gospodarski in siceršnji razvoj Slovenije potrebno, da pa Slovenija za pospešitev tega postopka nikakor ne sme privoliti v vsako ceno. Trezno mora presoditi sedanjo moč in zrelost svojega gospodarstva za konkurenčni boj znotraj Evropske zveze, predvsem pa ne sme preveč hiteti z dokončnim vstopom v to organizacijo, preden nima zadostnih notranjih in zunanjih zagotovil za ohranitev in razvoj kulturne in politične identitete slovenskega naroda po vstopu.

SSK je posvetil posebno pozornost sedanjemu zastoju v približevanju Slovenije Evropski zvezi zaradi nasprotovanja vlade Republike Italije. Izrazil je podporo doslej izraženim stališčem zastopnikov vlade Republike Slovenije v zvezi s tem ter jih poziva, naj odločno vztrajajo pri veljavnosti osimskih sporazumov in naj ne popustijo izsiljevanju italijanske strani glede poskusov revizije mejnih, odškodninskih in lastninskih določil ter sporazumov oziroma aktov, ki temeljijo na njih.

Resolucija o stikih med Slovenijo in Italijo

Besedilo resolucije o stikih Slovenije z Italijo, sprejeto 24. junija, ki je pomembno za našo manjšino, je naslednje:

»Svetovni slovenski kongres je prepričan, da sta miroljubno sodelovanje in sodelovanje med Slovenijo in Italijo na temelju spoštovanja mednarodnih pogodbenih obveznosti v obojestranskem dolgoročnem interesu. Sožitje ob meji ter na narodnostno mešanih območjih pa lahko temelji le na evropsko primerljivih načelih priznavanja in varstva narodnostnih manjšin.«

»SSK podpira dosedanjo naravnost slovenske vlade, da v tem duhu vztraja pri pogovorih z italijanskim sobesednikom, tudi z zahtevo po globalni zaščiti slovenske manjšine v Italiji, brez ozemelskega ločevanja in zapostavljanja Slovencev v Videmski pokrajini.«

»SSK podpira prizadevanje slovenske manjšine v Italiji pri uveljavljanju njene vloge pospeševalca gospodarskega, družbenega in kulturnega pretoka med Slovenijo in romanskim svetom. Izraža zaskrbljenost zaradi mogočega odmika italijanske zunanje-politične usmeritve od evropskih integracijskih prizadevanj ter zavrača poskuse nekaterih italijanskih vladnih sil, da bi slovensko vključevanje v evropski integracijski kontekst pogojevale s prikritimi ali odkritimi revanšističnimi in iredentističnimi izsiljevanji.«

Rafko Dolhar

Premška razmišljanja (3)

V zamejstvu to pomeni, da ne dosežemo niti tistih morda dvajset tisoč potencialnih bralcev, kaj šele, da bi dosegli celotno slovensko tržišče, ki je itak že omejeno na nekaj sto tisoč potencialnih bralcev.

Seveda pa ta pojav ne zadeva le zamejstva, kjer lahko navedemo v opravičilo nenormalne razmere, v katerih smo prisiljeni delati in živeti. Zgodi se namreč tudi, da knjiga, ki izide na primer v Mariboru ali Kopru, ne pride na knjižne police. Potem pa razpravljamo o problemu prevajanja naših avtorjev, tudi najboljših, v kak tuj jezik, ki ga pozna več milijonov možnih bralcev. Teoretično je to sicer zanimiv podvig, vendar mislim, da bi bilo bolj smotno najprej poskrbeti, da bi bile na primer Pahorjeve ali Rebulove knjige na razpolago vsaj vsem slovenskim bralcem. Z nekoliko večjim trudom bi bilo mogoče urediti vsaj domačo distribucijo. Gotovo bi bile potem slovenske knjige, zamejske in »unejske«, tudi veliko cenejše. Tako pa se vrtimo v začaranem krogu, iz katerega trenutno ni videti izhoda. Koroški bratje, ki imajo morda malo manj mediteranske fantazije, zato pa več tevtonskega smisla za organizacijo, so za svojo založniško hišo odprli prodajalno v Ljubljani. Če jih že ne moremo posnemati, bi pa morda vsaj kazalo iti k njim v podnaje. Tako bi vsaj v Ljubljani nastalo neke vrste zastopstvo celotne zamejske založniške dejavnosti, kulturna izložba zamejstva. Kdor bi nekje prebral recenzijo kake zamejske knjige, bi tako vsaj vedel, kje jo lahko kupi.

Ko je sonce zašlo za brkinske griče, smo nekateri, tisti pač, ki nikoli ne najdemo zgodaj poti domov, še malo posedeli v Ilirski Bistrici. In spet se je izkazalo, da pride tudi pri kozarcu

vina do kakega pametnega pogovora. Bistriški kulturni delavci namreč skrbijo tudi za to, da svojim someščanom organizirajo glasbeno in gledališko ponudbo. In ker je podpisani nekoliko zadolžen za življenje našega tržaškega gledališča, je stekel pogovor o naši repertoarski ponudbi za prihodnjo sezono. Bistričani in seveda tudi drugi kulturniki primorskih mest skušajo v svojo sezono vključiti ponudbo vseh slovenskih gledaliških hiš. Če nimajo primerne dvorane za gostovanja, peljejo svoje občinstvo na ogled predstav z avtobusom tudi do Trsta.

Pa smo spet pri fantomatičnem ali vsaj problematičnem primorskem in sploh slovenskem enotnem kulturnem prostoru. V primorskem prostoru obstajata dve gledališki hiši: PDG v Novi Gorici in SSG v Trstu, na razpolago pa so štiri dostojne gledališke dvorane in sicer v Gorici in Novi Gorici (kjer je najnovejša in najlepša), ter v Trstu in Sežani. Z dvoranami na slovenski obali pa so žal še precejšnje težave. Normalno bi bilo, da bi vsaj v tem prostoru poleg osrednje slovenske krožila tudi primorska gledališka ponudba, vendar na žalost ni tako. Tega so krive tudi težave in zapreke formalne narave. Primorsko dramsko gledališče ima težave z dnevnici, ki jih mora svojemu osebju plačevati za nastope izven lastne hiše, SSG pa predstav v gledališčih preko meje ne more knjižiti kot svojo normalno dejavnost, s katero lahko opraviči status italijanskega stalnega gledališča.

Slovensko stalno gledališče je sicer doseglo, da ga je italijanska država priznala, kar pomeni, da si breme za vzdrževanje prevzamejo državne in krajevne uprave. S tem je naše gledališče razbremenilo matično državo

za finančno podporo. In prav je tako. Vendar pa to delovanje SSG istočasno omejuje, zapira ga v meje lastnega teritorija, obsoja na neko obrobno, ki je za kulturno ustanovo lahko zelo nevarna. Izmenjava z osrednjimi slovenskimi gledališči — kar bi se tudi spodobilo in kar se je včasih redno dogajalo — postaja za nas finančno vedno težavnejša. Potrebno bi torej bilo, da bi matično ministrstvo za kulturo s primerno podporo omogočilo vsaj kroženje slovenskih gledališč v vsem slovenskem prostoru.

To je le nekaj poletno vročih a zato nič manj pomembnih misli o kroženju slovenske ustvarjalnosti po vsem slovenskem prostoru, ki je tako zelo majhen. Drugače bomo o enotnem slovenskem kulturnem prostoru lahko rekli isto, kot smo pred mnogi leti o »Ljudski pravici«, namreč, da je to tista stvar, ki je nikoli ni bilo in je tudi nikoli ne bo, stane pa dva dinarja.

(Konec)

* * *

V Gorici se je zaključil zborovski natečaj Seghizzi

Konec prejšnjega tedna se je v Gorici zaključil pomemben mednarodni zborovski natečaj C.A. Seghizzi, ki je bil letos 33. po vrsti. Udeležili so se ga številni priznani zbori iz vsega sveta. V kategoriji ljudskih pesmi se je na zaključnem nastopu, ki je bil v soboto, 16. julija, se je na prvo mesto uvrstil zbor iz Letonije z 90. točkami, Slovenski akademski pevski zbor Tone Tomšič, ki ga vodi Stojan Kuret, pa je bil četrti z 86 točkami.

* * *

V dijaškem domu v Gorici se je konec prejšnjega tedna zaključilo 15. slovensko poletno središče, ki je potekalo v dijaškem domu. Udeležilo se ga je več kot 60 otrok s celotnega goriškega območja, zanje pa je skrbelo dvajset animatorjev. Prijetne zaključne prireditve, na kateri so nastopili otroci, se je udeležil tudi sekretar za Slovence po svetu Peter Vencelj.

Mladika št. 4

Iz tiskarne je prav pred kratkim izšla najnovejša številka mesečnika Mladika, ki ga v Trstu izdaja Slovenska prosveta. Uvodnik je posvečen vsej prej kot pozitivnim izidom evropskih volitev. Glede na stanje, piše avtor prispevka, naša manjšina nima nobenega stvarnega elementa, na katerega bi se naslonila in je vse bolj odvisna od neposrednih odnosov med Rimom in Ljubljano, ki so se zadnje mesece dokaj zaostri.

Za rubriko »Slovinci za danes« pa je Zora Tavčar tokrat intervjuvala slikarja Dimitrija Kodiča, oziroma Johna, kot ga imenujejo v avstralskem mestu Melbourne, kjer danes živi. Kodrič se je pred kakim mesecem mudil v Trstu, kjer je v galeriji Tržaške knjigarnice razstavil svoje akvarele.

Srečku Kosovelu, pesniku, ki je umrl v Sežani leta 1926 star komaj 22 let, v dobi, ko se za človeka življenje šele začne, je posvečen zapis njegove najstarejše sestre Tončke. Njeno pričevanje je pred desetimi leti zapsala Nada Pertot. Tončka Kosovelo va je umrla leta 1989.

Tudi v tokratni številki Mladike je nekaj strani v prilogi Rast, posvečenih vprašanju, ki zanimajo mlade. Zanimiv je med drugim intervju z mladim kantavtorjem Aljošo Saksido, enim od protagonistov letošnjega Festivala slovenske popevke v Trstu. V Rasti pa je tudi precej prostora za literarne prispevke in razmišljanja.

V zadnjem času je v zamejstvu izšlo nekaj knjig, zato je tokratna rubrika »Zamejska in zdomska literatura«, ki jo za Mladiko ureja Martin Jevnikar, še posebno bogata. Med drugim obravnava knjige Alojza Rebule »Kajča roža« in »Severni križ« (obe sta izšli za avtorjevo 70-letnico), »Križev pot« Ljubke Šorli, »Črepinje« Ljuba Marca in »Primorske učiteljke« Minke Lavrenčič Pahor.

Janko Jež

SPOMINI (2)

(Ob 50-letnici kapitulacije italijanske fašistične armade v Sloveniji)

Ljubljana zatočišče slovenske politične emigracije

Po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 je Rim postal zelo važno shajališče slovenske politične emigracije. Sem so se med zadnjo svetovno vojno stekali vsi emigrantski tokovi, ki so nastali med vojno viхро in se oblikovali v enotno hotenje po uresničitvi slovenske državnosti.

Nemčija in Italija sta si bili Slovenijo razdelili. Meja med njima je potekala ob Savi. Italija je sebi podrejene del bivše jugoslovanske Dravske banovine južno od Save anektirala in preimenovala v Ljubljansko pokrajino — Provincia di Lubiana. Pokrajini je Italija priznala delno avtonomijo. Upala je, da bo s tem obvladala red in mir v okoliščini mesta. V okolici in v bližnjih hribih so namreč kmalu zagospodovali partizani. Pokrajini je načeloval od Rima imenovani Visoki komisar, ki je nadziral del posvetovalnega telesa, ki so ga sestavljali vidnejši slovenski kolaboracionistični politiki pod vodstvom zadnjega jugoslovanskega bana v Dravski banovini Marka Natlačena. Posvetovalni organ se je uradno imenoval **consulta-konzulta**. Vse to je Italija napravila v nasprotju z mednarodnim pravom, po katerem nobena vojskujoča se sila ne

sme spreminjati zakonitega stanja na zasedenem ozemlju pred podpisom mirovne pogodbe.

Ljubljanska pokrajina je postala prvo zatočišče Slovencev, ki so se vanjo zatekali z ozemlja, zasedenega po Nemčiji. Šlo je večinoma za mladino, ki se je tako rešila pred preselitvijo v Srbijo ali pred deportacijo v nemške lagere smrti ali pa — v najboljšem primeru — pred prisilnim novčenjem v hitlerjansko armado. Nemci so tako rekrutirane gorenjske in štajerske fante in može v glavnem pošiljali na rusko fronto.

Begunci so naleteli v Ljubljani na topel in gostoljuben sprejem. Dobili so možnost študija in zaposlitve. Nekateri pa so se takoj preseljevali v Italijo in si po raznih kanalih pomagali, dokler niso zavezniške sile zasedle Italijo in nudile beguncem pomoč v okrilju organizacije IRO — **International Refugees Organisation**. Za Slovence in sploh za vse Jugoslovane je ta organizacija vsestransko skrbela. Kolikor se po vojni niso hoteli vračati domov zaradi sovjetske zasedbe, so bili sprejeti v IRO taborišča, kjer so ostali, dokler jim niso uredili vseh potrebnih listin za izselitev v prekomorske dežele, v glavnem v Argentino. Šele kasneje so se odprla vrata v ZDA, Kanado in Avstralijo. Eno pomembnejših tovrstnih taborišč je bilo v kraju Eboli pri Neaplju. IRO poverjenik za jugoslovanske begunce v Italiji je bil dr. Miloš Vavhnik.

Rim nadaljnja etapa slovenske politične emigracije

Nadaljnja etapa slovenske politične emigracije je bila Italija. V Rimu se je ta združila z ostalimi jugoslovanskimi emigranti, ki se niso mogli rešiti z begom preko Beograda na Bližnji vzhod in nato v London. Vodilni jugoslovanski politiki, ki so zbežali pred Hitlerjem iz Beograda, so prileteli na letališče Pale pri Sarajevu. Zaradi prostorske stiske na letalih so mnogi tu obtiča-

Spet izšla Primorska srečanja

Najnovejša številka revije za družboslovje in kulturo *Primorska srečanja*, ki izhaja v Idriji, Kopru in Novi Gorici, vsebuje zanimiv prikaz knjižnic v primorskem obmejnem pasu. Ksenija Majovski je prispevala zapis o Narodni in študijski knjižnici, v katerem omenja tudi težave te ustanove od preskromnih finančnih sredstev do premajhnih in neprimernih prostorov.

Zanimiv je dalje članek ekonomista iz Sežane Davida Malniča, ki v rubriki »Politika sosedstva« piše o institucionalnih vidikih za gospodarsko sodelovanje med Slovenijo in deželo Furlanijo-Julijsko krajino. Časnikar Miro Kocjan je napisal nekaj misli o tržaškem škofu Antoniju Santinu, ki se je, kot pravi avtor, bojeval proti »slovenskemu in hrvaškemu nacionalizmu«, pri čemer pa je prezrl, da je bil nosilec »nacionalizma« prav on.

Tudi tokratna *Primorska srečanja* ponujajo branje nekaj literarnih zapisov. Med recenzijami knjig velja omeniti članek o knjigi Lojzke Bratuž, v kateri so zbrane slovenske pridige goriškega nadškofa K. M. Attemsja. Delo s poglobljeno spremno študijo je izšlo v italijanščini, izdala pa ga je videmska univeza. O njem piše v *Primorskih srečanjih* Zoltan Jan. Časnikar Dušan Jelinčič je za to številko revije prispeval zapis o tretji izdaji knjige Borisa Pahorja »Odisej ob jamboru«, ki ga je ob avtorjevi 80-letnici izdala koprška založba Lipa lansko leto.

Julijska dela v vrtovih

Julij velja za najbolj vroč mesec v letu. Plohe, ki smo jih doživeli v minulih dneh, so bile sicer zelo dobrodošle, a upajmo, da bomo kmalu spet dočakali dež, ker sta vročina in tudi veter poskrbela, da se je zemlja posušila. Najbolj važno delo na vrtu in polju v tem času je namakanje, kajti padavine so slabo razporejene. Zelo koristen ukrep, ki ohrani vlažnost tal, je rahljanje vrhnjih plasti, pletje in osipavanje, nadalje zastiranje tal s slamo, črno folijo ali drugim materialom. Vsekakor moramo zalivati. V vrtovih redno zalivamo in to najraje v zgodnjih jutranjih urah, ko so tla ohlajena. Paziti moramo, da zalivamo pri koreninah, da ne bi orosili listov, ki so občutljivi. Pravijo, da se po listih zalivajo edino radič, solata in kapusnice. Za ostalo povrtnino pa velja pravilo, da zalivamo pri tleh, če si mogoče nismo omislili kapljanja z namakalnim sistemom.

Ob veliki vročini bomo opazili, da nam solata noče vzkaliti. Gre za čisto naraven pojav, saj v solati nekako zakrni kalček, že ko temperatura preseže 20 stopinj Celzija.

V tem času dognojemo v zelo skromnih količinah le tistim povrtninam, ki so v polni rodnosti. Gre za paradižnike, papriko, jajčevce, bučke itd. V tem smislu so mogoče še najbolj primerna novejša gnojila, ki postopoma odajajo v tla hranljive snovi, priporočljivo pa je uporabiti kompost,

ki je gotovo že dozorel, če smo ga začeli pripravljati aprila, ko je v vrtovih že dovolj odpalih organskih snovi.

Kakorkoli že, julija je v vrtovih veliko dela tudi s spravilom pridelka, ki ga seveda ne moremo vsega porabiti še svežega. Zato bomo del namenili ozimnici. Po naših domovih so vse bolj pogoste zmrzovalne skrinje, ki so izredno koristne za spravilo pridelka. Stvar zahteva določen čas in tudi izkušnje, vendar pa so uspehi navadno zelo spodbudni.

Poglejmo še najnujnejša opravila. To je čas, ko spravimo česen in čebulo. V obeh primerih, ko izrujemo rastline, pustimo pridelek na soncu, da se dobro osuši, nato pa česen povežemo v snopiče, čebulo pa v naših krajih navadno spletemo v kite. Redno obiramo stročji fižol, saj bodo grmički bolj cveteli, če bomo sproti obirali stroke. To velja tudi za visoke sorte. Fižolu trgamo sveže stroke, če imamo raje sveže fižol, oziroma, če bi ga hoteli svežega zamrzniti za zimske mesece. Paradižnikom redno odstranjujemo zalistnike in obiramo dozorele sadeže. Isto velja za papriko in jajčevce. Korenje in rdečo redkev redčimo in obilno zalivamo, po potrebi pa lahko tudi nekoliko dognojimo s kompostom. To je tudi čas, ko presajamo cvetačo, brstični ohrovt, jensko zelje in ohrovt ali vržote, kot jim pravimo na Goriškem. Vse te kapusnice naj bi presadili nekako do srede meseca julija, saj

drugače nimajo dovolj sonca, da popolnoma dozori.

Julij je tudi čas, ko grah zaključí svoj cikel. Ko bomo praznili grede, na katerih je rasel, pustimo v zemlji korenine, ker so na njih dušične bakterije. Te bakterije vežejo dušik iz zraka in z njim oskrbujejo tudi rastlino. Ko bakterije odmrejo, se pravi, ko rastlina usahne, se tla obogatijo z dušikom. Zato je priporočljivo, da korenin stročnic (grah, fižol, bob, soja itd.) ne izrujemo. S tem bomo tla obogatili z dušikom.

Julija sejemo še radič za zimo, endivijo, sladki janež, črno redkev in lahko posadimo tudi nekaj gredic stročjega fižola, ki ga bomo obirali jeseni. Glede sladkega janeža velja povedati, da sejemo v sedanjem času zgodnejše sorte, avgusta pa bomo sejali poznejše sorte, npr. vrsto Latina. Janež ljubi pogosto, a bolj skromno zalivanje in redno oskrbovanje tal, predvsem rahljanje in tudi osipavanje, ko začne delati t.i. glavo.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20. 4. 1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

Član Zdrženje periodičnega tiska v Italiji

li. Med njimi je bil dr. Ciril Žebot, ki je bil v Beogradu v tajništvu ministra Kulovca. Žebot se je vrnil v Ljubljano, od koder je po umoru predsednika konzulte Natlačena odpotoval v Rim.

Prvi val beguncev v Italijo je bil precej filtriran, zato zanesljiv in sposoben za politično in kulturno delo. Begunci, ki so se stekli v Rim, so očitno čakali na prihod zaveznikov. Hitro so se povezali s slovenskimi staronaseljenci, ki so bili v Rimu številni. V glavnem je šlo za duhovnike, porazdeljene po raznih generalnih hišah svojega reda, ki so tam delovale že pred vojno, in duhovnike ter bogoslovce na študiju na raznih papeških univerzah.

V Rimu je bila že dalj časa precej delavna laična kolonija. Sestavljali so jo povečini Primorci, uslužbenci po raznih ustanovah in zasebnih uradih. Ne smemo prezreti zelo številnih gospodinjskih pomočnic, ki so se zbirale pri slovenskih šolskih sestrah in so vsestransko pomagale beguncem, zlasti študentom.

Drugi val beguncev je bil številnejši. V Rim so ti begunci prišli po kapitulaciji Italije, ko so se odprla vrata raznih koncentracijskih taborišč in zaporov, kamor je italijanska okupacijska oblast stlačila veliko število slovenskih intelektualcev in tudi zavednih primorskih delavcev in kmetov, ki niso klonili pred fašističnimi grozodejstvi. Ti so se v glavnem prijavljali pri delegaciji JLA, baze Bari, ki je delovala v Rimu. Javljali so se kot prostovoljci in preko Barija odhajali na jugoslovanska bojišča. Manjši del teh beguncev se je odločil za emigracijo.

Tretji begunski val — beg pred komunizmom

Po končni zavezniški zmagi je prišlo do tretjega in najštevilnejšega vala beguncev, ki so se iz ideoloških razlogov odločali za izseljenstvo. Prihajali so v glavnem preko Koroške. Kolikor jih zavezniška vojaška oblastva niso vrnila v Slovenijo, so se ustavljali na Primorskem in se sčasoma začeli izseljevati čez veliko lužo v trajno emigracijo.

Medvojni in povojni slovenski begunci so se, posebno v Argentini in ZDA, združili in spojili s slovenskimi staronaseljenci, katerim so pomagali do močnega kulturnega vzpona. Po slovenski Pomladi so se vsi in vsestransko postavili v službo prerajene domovine.

Kako pa je mene zajel ta begunski val? Najprej sem zapustil Trst in se kot begunec vživel v Ljubljani. Po vojni so me okupacijski oblastniki zaprli in me poslali v Trst pred vojaško sodišče. Iz zaporov v ul. Coroneo in ul. Tigor so me prepeljali v internacijo v Arezzo. Po italijanski kapitulaciji sem odpotoval v Rim, kjer sem dočakal kot begunec prihod zaveznikov in se nato vrnil v Trst.

Sodim, da je zdaj čas, da vso to svojo zapleteno begunsko pot uokvirim v primeren prikaz svojega delovanja v raznih obdobjih svojega življenja.

Mladostna leta v Trstu

Rodil sem se v Trstu 9. oktobra 1911 v ul. Belvedere št. 3 (današnja ulica Udine), takoj za palačo konzervatorija Tartini. Oče Josip (1884-1926) se je rodil v Strmici pri Postojni v družini kmečkih posestnikov in trgovcev z lesom. Njegovi predniki so prihajali z vrha Nanosa, kjer še danes v naselju Ježevu živijo moji sorodniki. Po študiju na ljubljanski realki je oče prišel v Trst in se zaposlil kot arhivar v znani češkoslovaški obrtni banki. To je bila Živnostenska banka v ul. Roma na vogalu z ul. Mazzini. Spadal je v politično-kulturni tabor okrog dnevnika Edinost. Umril je, ko je bil star komaj 42 let zaradi pljučnice, še preden so fašistična oblastva banko razpustila in jo izročila italijanskemu ameriškem Gianninijevemu koncernu Banca d'America ed Italija, ki še vedno deluje v Trstu.

Moja mati Ivanka Razpotnik (1866-1966) se je rodila v Logatcu in je še kot dekle prišla v Trst k sestri Fany, ki je bila poročena s finančarjem Hvaletom in obenem vodila znatno tržaško gostilno **Andemo da Cesco** v ul. Gep-

pa. Tu je mati spoznala mojega očeta. Osnovno šolo sem dovršil v Rojanu. Spominjam se sošolcev Ferda Biddovca, Blahe, Švaba. V hvaležnem spominu hranim učitelja Albina Sancina in ravnatelja Štublja. Ta se mi je zdel še posebno imeniten zaradi svoje bratovščine. Spominjam se tudi obeh katehetov: Čoka in Guština. Oba so fašisti preganjali zaradi slovenskega pridiganja v cerkvi sv. Antona Novega. Nekdo so na enega od obeh (ne spominjam se več, na katerega) v cerkvi celo streljali. Medvojni in povojni slovenski begunci so se, posebno v Argentini in ZDA, združili in spojili s slovenskimi staronaseljenci, katerim so pomagali do močnega kulturnega vzpona. Po slovenski Pomladi so se vsi in vsestransko postavili v službo prerajene domovine. (Daj)